

Sauga ir sveikata darbe turi rūpintis visi. Tai naudinga jums. Tai naudinga verslui.

Santrauka

Antroji Europos įmonių apklausa apie naują ir kylančią riziką (ESENER-2)

Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūros (EU-OSHA) Europos mastu vykdomos apklausos tikslas – padėti veiksmingiau spręsti darbuotojų sveikatos ir saugos klausimus ir užtikrinti gerą darbuotojų sveikatą ir gerovę Europos darbovietėse. Jos rezultatai suteikia tarpvalstybinio masto palyginamų duomenų, kurių reikia naujai šios srities politikai formuoti ir įgyvendinti.

Turinys

Įvadinė informacija	1
Pagrindinės išvados	2
DSS valdymas	3
Psichosocialinė rizika ir jos valdymas	10
Skatinamieji veiksniai ir kliūtys	12
Darbuotojų dalyvavimas	14
Tyrimo metodika	16
Papildoma informacija	16

Įvadinė informacija

Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūros (EU-OSHA) antrojoje Europos įmonių apklausoje apie naują ir kylančią riziką (ESENER-2) apklausiami asmenys, kurie įmonėse geriausiai žino apie tai, kaip darbe valdoma saugos ir sveikatos rizika; ypatingas dėmesys skiriamas psichosocialinei rizikai, t. y. su darbu susijusiam stresui, smurtui ir priekabiavimui. 2014 m. vasarą ir rudenį surengtoje apklausoje dalyvavo 49 320 visiems ūkio sektoriams atstovaujančių įmonių¹, kuriose dirba bent penki darbuotojai; apklausa vykdėta 36 šalyse: 28 ES valstybėse narėse, taip pat

Albanijoje, Islandijoje, Juodkalnijoje, buvusiojoje Jugoslavijos Respublikoje, Makedonijoje, Serbijoje, Turkijoje, Norvegijoje ir Šveicarijoje.

ES darbuotojų saugos ir sveikatos pagrindų direktyva (Direktyva 89/391/EEB) ir jos atskiromis direktyvomis darbuotojams užtikrinamas aukštas sveikatos ir saugos darbe lygis. Direktyvų nuostatos įvairiose šalyse diegiamos nevienodai, o jų praktinis taikymas skiriasi priklausomai nuo veiklos sektoriaus, darbuotojų kategorijos ir įmonės dydžio. Tai buvo patvirtinta apklausoje ESENER-1, kurioje palyginta skirtingose šalyse taikoma praktika ir kuri padėjo geriau suprasti, kaip atskirų įmonių ypatybės ir jų aplinka veikia jų vykdomą sveikatos ir saugos klausimų valdymą.

Apklausos ESENER-2, kurios rezultatai remiamasi ir kuri parengta su valstybių ir Europos lygmens socialinių partnerių pagalba, tikslas – padėti darbovietėms visoje Europoje geriau suprasti, kokios paramos bei ekspertinių žinių joms reikia ir nustatyti, kurie veiksniai skatina arba trukdo imtis veiksmų. ESENER išsamiai nagrinėjamos keturios darbuotojų saugos ir sveikatos (DSS) sritys:

1. Bendras įmonės požiūris į DSS valdymą.
2. Ko imamasi naujos psichosocialinės rizikos atžvilgiu.
3. Pagrindiniai DSS valdymo skatinamieji veiksniai ir kliūtys.
4. Kaip praktikoje užtikrinamas darbuotojų dalyvavimas valdant DSS.

Šioje suvestinėje ataskaitoje pateikiama ESENER-2 pagrindinių rezultatų kiekvienoje iš minėtų keturių sričių apžvalga. Daugiau išsamių rezultatų ir tyrimų bus pateikta apžvalgos ataskaitoje, kuri bus paskelbta vėliau 2015 m.

¹ Išskyrus privačius namų ūkius (NACET) ir ekstrateritorines organizacijas (NACE U)

Pagrindinės išvados

Europos darbovietės nuolat kinta veikiamos ekonominių ir socialinių sąlygų pokyčių. Kai kurie iš tų pokyčių akivaizdūs remiantis ESENER-2 pateiktais duomenimis – 21 proc. įmonių 28 ES valstybėse narėse nurodo, kad vyresni nei 55 metų žmonės sudaro daugiau nei ketvirtį jų darbo jėgos; šis rodiklis didžiausias Švedijoje (36 proc.), Latvijoje (32 proc.) ir Estijoje (30 proc.). 13 proc. įmonių 28 ES valstybėse narėse nurodo, kad jų darbuotojai reguliariai dirba iš namų; šis rodiklis didžiausias Nyderlanduose (26 proc.) ir Danijoje (24 proc.). Taip pat verta paminėti, kad 6 proc. įmonių 28 ES valstybėse narėse teigia turinčios darbuotojų, kuriems sunku suprasti kalbą, kuria kalbama darbe. Šis skaičius didžiausias Liuksemburge ir Maltoje (16 proc.) bei Švedijoje (15 proc.). Tokios darbo aplinkybės kelia naujų iššūkių, todėl reikia imtis veiksmų, kad būtų užtikrintas aukštas darbuotojų sveikatos ir saugos lygis.

- ESENER-2 duomenys rodo tebesitęsiantį paslaugų sektoriaus augimą. Dažniausiai nurodomi rizikos veiksniai yra bendravimas su problemiškais klientais, mokiniais bei pacientais (58 proc. įmonių 28 ES valstybėse narėse), varginanti ar skausminga kūno padėtis (56 proc.) ir kartotiniai judesiai rankomis ar plaštakomis (52 proc.).
- Psichosocialinės rizikos veiksniai vertinami kaip keliantys daugiau iššūkių nei kiti rizikos veiksniai; beveik viena iš penkių įmonių, pranešančių apie tai, kad joms tenka bendrauti su problemiškais klientais arba kad jos susiduria su laiko trūkumu, nurodo, jog joms trūksta informacijos ar reikiamų priemonių, kad šią riziką galėtų veiksmingai šalinti.
- ESENER-2 duomenimis, 76 proc. ES-28 įmonių reguliariai atlieka rizikos vertinimus. Kaip ir buvo galima tikėtis, pastebimos šio rodiklio sąsajos su įmonės dydžiu, o pagal šalį atitinkamų įmonių dalis svyruoja nuo 94 proc. Italijoje bei Slovėnijoje iki 37 proc. Liuksemburge.
- Daugumoje apklausoje dalyvavusių 28 ES valstybių narių įmonių, kurios reguliariai atlieka rizikos vertinimus, vadovaujamosi nuostata, kad tokie vertinimai yra tinkamas būdas spręsti sveikatos ir saugos klausimus (90 proc.); šis rodiklis panašus įvairiuose sektoriuose ir tarp įvairaus dydžio įmonių.
- Didelių skirtumų nustatoma nagrinėjant, kokioje dalyje įmonių rizikos vertinimą dažniausiai atlieka jų pačių darbuotojai. Šalių klasifikacija smarkiai pasikeičia – pirmauja Danija (76 proc. įmonių), Jungtinė Karalystė (68 proc.) ir Švedija (66 proc.). Mažiausia tokių įmonių dalis – Slovėnijoje (7 proc.), Kroatijoje (9 proc.) ir Ispanijoje (11 proc.).
- Įmonės, kurios reguliariai nevykdo rizikos vertinimų, kaip pagrindines tokio elgesio priežastis nurodo tai, kad rizika ir

pavojai jau žinomi (83 proc. įmonių) ir kad didelių problemų nėra (80 proc.).

- Dauguma įmonių 28 ES valstybėse narėse (90 proc.) nurodo turinčios dokumentą, kuriame paaiškinamos su sveikata ir sauga susijusios pareigos ir procedūros; tai ypač būdinga didesnėms įmonėms. Tarp veiklos sektorių didesnių skirtumų nėra, o tarp šalių didžiausia tokių įmonių dalis yra Jungtinėje Karalystėje, Slovėnijoje, Rumunijoje, Lenkijoje ir Italijoje (98 proc. visose iš jų), o mažiausia – Juodkalnijoje (50 proc.), Albanijoje (57 proc.) ir Islandijoje (58 proc.).
- Sveikatos ir saugos klausimai aukščiausiu vadovybės lygmeniu reguliariai aptariami 61 proc. įmonių 28 ES valstybėse narėse; tokia praktika taikoma tuo dažniau, kuo didesnė įmonė. Pagal šalį tai dažniau fiksuojama Čekijoje (81 proc.), Jungtinėje Karalystėje (79 proc.) ir Rumunijoje (75 proc.), o rečiau – Juodkalnijoje (25 proc.), Estijoje (32 proc.), Islandijoje ir Slovėnijoje (35 proc.).
- Beveik trys ketvirčiai apklausoje dalyvavusių įmonių 28 ES valstybėse narėse nurodo, kad jos savo grupių vadovams ir tiesioginiams vadovams rengia mokymus, kaip valdyti DSS savo grupėse; tokių įmonių dalis tuo didesnė, kuo didesnės įmonės; apie tokius mokymus dažniausiai praneša statybos, atliekų tvarkymo, vandens ir elektros energijos tiekimo (82 proc.) ir žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės (81 proc.) įmonės. Pagal šalį mokymai dažniau rengiami Čekijoje (94 proc.), Italijoje (90 proc.), Slovėnijoje bei Slovakijoje (84 proc.), o rečiau – Islandijoje (38 proc.), Liuksemburge (43 proc.) ir Prancūzijoje (46 proc.).
- Kalbant apie priežastis, skatinančias įmones spręsti DSS klausimus, 85 proc. įmonių 28 ES valstybėse narėse kaip svarbią priežastį nurodo teisinius įsipareigojimus. Esama teigiamos sąsajos su įmonių dydžiu, o pagal šalį atitinkamų įmonių dalis svyruoja nuo 68 proc. Danijoje iki 94 proc. Portugalijoje. Kai kuriose šalyse (ypač tose, kurios į Europos Sąjungą įstojo 2004 m., ir kai kuriose šalyse kandidatėse) kaip veiksnys, skatinantis spręsti sveikatos ir saugos klausimus, dažniausiai nurodomas poreikis palaikyti organizacijos reputaciją.
- Antras pagal svarbą DSS veiksmus skatinantis veiksnys yra darbuotojų arba jų atstovų lūkesčių tenkinimas. ESENER-2 duomenimis, daugiau nei keturios iš penkių reguliariai rizikos vertinimus atliekančių įmonių 28 ES valstybėse narėse (81 proc.) nurodo savo darbuotojus įtraukiančios į priemonių, taikomų po rizikos vertinimo, rengimą ir įgyvendinimą.
- ESENER-2 duomenimis, nenoras atvirai kalbėti apie šiuos klausimus yra pagrindinė kliūtis šalinti psichosocialinę riziką (30 proc. įmonių 28 ES valstybėse narėse). Kaip ir su visomis

kitomis kliūtimis, kuo didesnės įmonės, tuo dažniau apie tai pranešama.

- Šiek tiek daugiau kaip pusė apklausoje dalyvavusių įmonių 28 ES valstybėse narėse (53 proc.) nurodo turinčios pakankamai informacijos apie tai, kaip psichosocialinę riziką įtraukti į rizikos vertinimus. Kaip ir buvo galima tikėtis, tokių įmonių dalis labiau priklauso ne nuo sektoriaus, o nuo dydžio ir ypač – nuo šalies; daugiausia tokių įmonių yra Slovėnijoje (75 proc.) ir Italijoje (74 proc.), o mažiausia – Maltoje (35 proc.) ir Slovakijoje (40 proc.).
- Vertinant naudojimąsi sveikatos ir saugos paslaugomis, dažniausiai pasitelkiami profesinės sveikatos gydytojai (68 proc.), bendrosios praktikos specialistai sveikatos ir saugos klausimais (63 proc.) ir incidentų prevencijos ekspertai (52 proc.). Sprendžiant psichosocialinės rizikos klausimus, apie tai, kad pasitelkiamas psichologas, praneša tik 16 proc. ES-28 įmonių.
- Kalbant apie atstovavimo darbuotojams formas, dažniausiai buvo nurodomas atstovas sveikatos ir saugos klausimais (58 proc. įmonių 28 ES valstybėse narėse); šis rodiklis didžiausias tarp švietimo, žmonių sveikatos ir socialinio darbo įstaigų (67 proc.), gamybos įmonių (64 proc.) ir viešojo administravimo įstaigų (59 proc.). Kaip ir buvo galima tikėtis, šiuos rezultatus iš esmės lemia įmonės dydis.
- Kalbant apie įmones, kurios informuoja apie tai, kad trejus metus iki apklausos naudojosi psichosocialinės rizikos prevencijos priemonėmis, 63 proc. įmonių 28 ES valstybėse narėse nurodo, kad rengti ir diegti tokias priemones pasitelkia darbuotojus. Atitinkami rodikliai skirtingose šalyse yra

skirtingi – nuo 77 proc. įmonių Danijoje ir Austrijoje iki vos 43 proc. Slovakijoje. Atsižvelgiant į psichosocialinės rizikos pobūdį, būtų galima tikėtis, kad priemonės šioje srityje lems tiesioginį darbuotojų dalyvavimą, o ypač – aktyvų visų subjektų bendradarbiavimą darbovietėje.

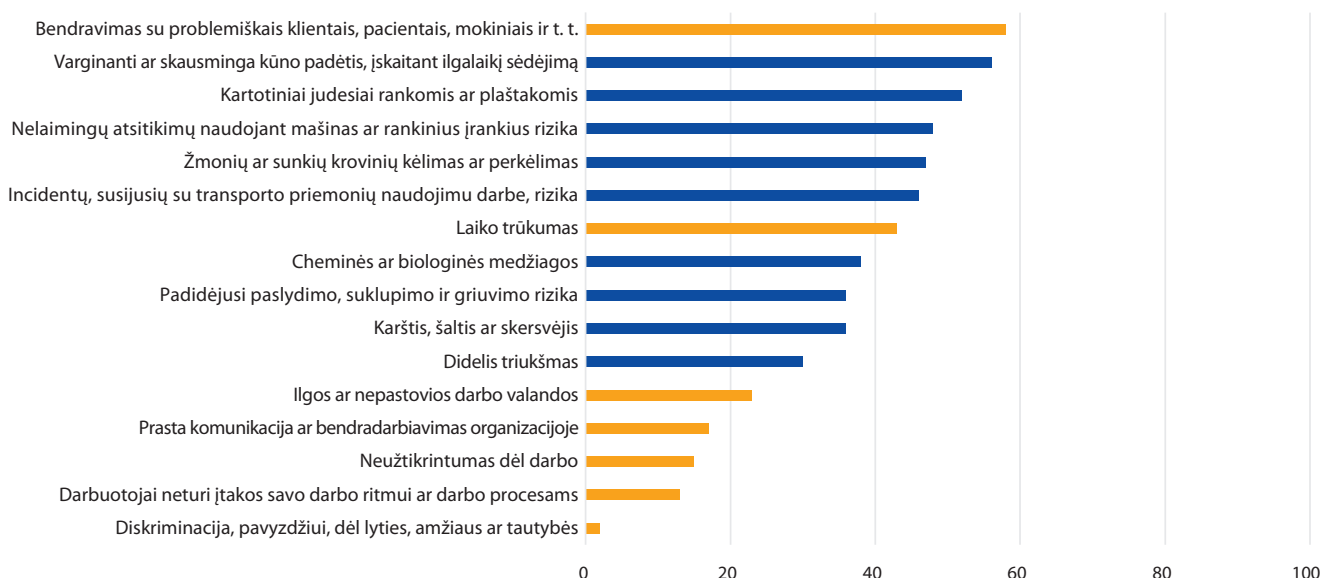
DSS valdymas

Darbuotojų sauga ir sveikata (DSS) yra tarpdisciplininė sritis, susijusi su darbo procese dalyvaujančių asmenų saugos užtikrinimu ir su sveikatos bei gerovės apsauga. Atsižvelgiant į tai, kad darbo procesai tampa vis sudėtingesni, į darbo sąlygų pokyčius, taip pat į naujus ar kintančius pavojus, būtinas naujas sistemiškas požiūris į darbuotojų saugą ir sveikatą. Reikalingi sprendimai, kurie leistų darbdaviams į saugos ir sveikatos principus atsižvelgti visais veiklos lygmenimis bei visų rūšių veiklos srityse ir tų principų pagrindu rengti tinkamas priemones.

Sveikatos ir saugos rizika

- Tokių visuomeninių pokyčių sąlygomis surengtos ESENTER-2 duomenys atspindi paslaugų sektoriaus augimą. Dažniausiai nurodomi rizikos veiksniai (1 diagrama) yra bendravimas su problemiškais klientais, mokiniais bei pacientais (58 proc. įmonių 28 ES valstybėse narėse), taip pat varginanti ar skausminga kūno padėtis (56 proc.) ir kartotiniai judesiai rankomis ar plaštakomis (52 proc.).
- Kaip ir buvo galima tikėtis, iš rezultatų pagal veiklos sektorių paaiškėja tam tikrų įdomių skirtumų. 1 lentelėje atskleidžiami du dažniausiai sektoriaus įmonių nurodomi rizikos veiksniai;

1 diagrama. Rizikos veiksniai įmonėse (proc. įmonių, ES-28).

Šaltinis: visos įmonės 28 ES valstybėse narėse.

Pastaba. Psichosocialinės rizikos veiksniai išryškinti oranžine spalva.

1 lentelė. Du dažniausiai nurodomi rizikos veiksniai įmonėje pagal veiklos sektorių (proc. įmonių, ES-28).

Veiklos sektorius	Rizikos veiksniai, apie kuriuos pranešama dažniausiai (proc. sektoriaus įmonių 28 ES valstybėse narėse)	
	Pirmasis	Antrasis
A: Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	Nelaimingų atsitikimų, susijusių su mašinomis ar rankiniais įrankiais, rizika (78 proc.)	Nelaimingų atsitikimų, susijusių su transporto priemonių naudojimu darbe, rizika (73 proc.)
B, D, E, F: Statyba, atliekų tvarkymas, vandens ir elektros energijos tiekimas	Nelaimingų atsitikimų, susijusių su mašinomis ar rankiniais įrankiais, rizika (82 proc.)	Žmonių arba sunkių krovinių kėlimas ar perkėlimas (71 proc.)
C: Gamyba	Nelaimingų atsitikimų, susijusių su mašinomis ar rankiniais įrankiais, rizika (77 proc.)	Kartotiniai judesiai rankomis ar plaštakomis (58 proc.)
G, H, I, R: Prekybos, transporto, maitinimo ar apgyvendinimo ir poilsio veikla	Bendravimas su problemiškais klientais, pacientais, mokiniais ir t. t. (62 proc.)	Kartotiniai judesiai rankomis ar plaštakomis (49 proc.)
J, K, L, M, N, S: Informacinių technologijų, finansų, nekilnojamojo turto ir kitokia mokslinių-techninių ar asmeninių paslaugų veikla	Varginanti ar skausminga kūno padėtis, įskaitant ilgalaikį sėdėjimą (64 proc.)	Bendravimas su problemiškais klientais, pacientais, mokiniais ir t. t. (56 proc.)
O: Viešasis administravimas	Varginanti ar skausminga kūno padėtis, įskaitant ilgalaikį sėdėjimą (76 proc.)	Bendravimas su problemiškais klientais, pacientais, mokiniais ir t. t. (68 proc.)
P, Q: Švietimo, žmonių sveikatos ir socialinio darbo veikla	Bendravimas su problemiškais klientais, pacientais, mokiniais ir t. t. (75 proc.)	Varginanti ar skausminga kūno padėtis, įskaitant ilgalaikį sėdėjimą (61 proc.)

Šaltinis: visos įmonės 28 ES valstybėse narėse.

- rečiausiai visuose sektoriuose nurodomas rizikos veiksnys yra diskriminacija.
- Nelaimingų atsitikimų, susijusių su mašinomis ir rankiniais įrankiais, rizika yra dažniausiai nurodomas rizikos veiksnys statybos, atliekų tvarkymo, vandens ir elektros energijos tiekimo (82 proc. sektoriaus įmonių 28 ES valstybėse narėse), žemės ūkio, miškininkystės bei žuvininkystės (78 proc.) ir gamybos (77 proc.) sektoriuose.
- Bendravimas su problemiškais klientais, pacientais bei mokiniais ir t. t. yra dažniausias rizikos veiksnys švietimo, žmonių sveikatos ir socialinio darbo (75 proc.), taip pat prekybos, transporto, maitinimo ar apgyvendinimo ir poilsio (62 proc.) sektoriuose. Kaip ir kitų psichosocialinės rizikos veiksnių atveju, apie juos dažniausiai praneša viešojo administravimo sektoriaus įstaigos ir paslaugų sektoriaus įmonės.
- Varginanti ar skausminga kūno padėtis, įskaitant ilgalaikį sėdėjimą, yra dažniausi rizikos veiksniai viešojo administravimo (76 proc.) ir informacinių technologijų, finansų, nekilnojamojo turto ir kitų mokslinių-techninių ar asmeninių paslaugų (64 proc.) sektoriuose. Įdomu tai, kad, kaip ir kartotinių judesių rankomis ar plaštakomis atveju, apie juos dažnai praneša visų sektorių įmonės – taip patvirtinama, kad raumenų ir kaulų sistemos sutrikimus galintys sukelti fizinės rizikos veiksniai yra būdingi įvairiai veiklai.
- Pagal rizikos veiksnius vertinant veiklos sektorius, kurie pirmąją pagal procentinę dalį įmonių, pranešančių apie atitinkamą rizikos veiksnį, žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriai yra tie sektoriai, kuriuose daugiausia įmonių praneša apie tokius penkis nagrinėtus rizikos veiksnius: karštis, šaltis ar skersvėjis (65 proc. sektoriaus įmonių 28 ES valstybėse narėse), cheminės arba biologinės medžiagos (63 proc.), kartotiniai judesiai rankomis ar plaštakomis (63 proc.), ilgos arba nepastovios darbo valandos (35 proc.)

2 lentelė. Rizikos veiksniai ir veiklos sektoriai, kuriuose apie tokius rizikos veiksnius pranešama dažniausiai (proc. įmonių, ES-28).

Rizikos veiksnys (proc. visų sektorių įmonių 28 ES valstybėse narėse)	Sektorius, kuriame apie tokį rizikos veiksnių pranešama dažniausiai (proc. sektoriaus įmonių 28 ES valstybėse narėse)
Bendravimas su problemiškais klientais, pacientais, mokiniais ir t. t. (58 proc.)	P, Q: Švietimo, žmonių sveikatos ir socialinio darbo veikla (75 proc.)
Varginanti ar skausminga kūno padėtis, įskaitant ilgalaikį sėdėjimą (56 proc.)	O: Viešasis administravimas (76 proc.)
Kartotiniai judesiai rankomis ar plaštakomis (52 proc.)	A: Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė (63 proc.)
Nelaimingų atsitikimų, susijusių su mašinomis ar rankiniais įrankiais, rizika (48 proc.)	B, D, E, F: Statyba, atliekų tvarkymas, vandens ir elektros energijos tiekimas (82 proc.)
Žmonių arba sunkių krovinių kėlimas ar perkėlimas (47 proc.)	B, D, E, F: Statyba, atliekų tvarkymas, vandens ir elektros energijos (71 proc.)
Nelaimingų atsitikimų, susijusių su transporto priemonių naudojimu darbe, rizika (46 proc.)	A: Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė (73 proc.)
Laiko trūkumas (43 proc.)	P, Q: Švietimo, žmonių sveikatos ir socialinio darbo veikla (50 proc.)
Cheminės ar biologinės medžiagos (38 proc.)	A: Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė (63 proc.)
Padidėjusi paslydimo, suklopimo ir griuvimo rizika (36 proc.)	B, D, E, F: Statyba, atliekų tvarkymas, vandens ir elektros energijos tiekimas (63 proc.)
Karštis, šaltis ar skersvėjis (36 proc.)	A: Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė (65 proc.)
Didelis triukšmas (30 proc.)	B, D, E, F: Statyba, atliekų tvarkymas, vandens ir elektros energijos tiekimas (61 proc.)
Ilgos arba nepastovios darbo valandos (23 proc.)	A: Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė (35 proc.)
Prasta komunikacija ar bendradarbiavimas organizacijoje (17 proc.)	O: Viešasis administravimas (26 proc.)
Neužtikrintumas dėl darbo (15 proc.)	O: Viešasis administravimas P, Q: Švietimo, žmonių sveikatos ir socialinio darbo veikla (19 proc.)
Darbuotojai neturi įtakos savo darbo ritmui ar darbo procesams (13 proc.)	O: Viešasis administravimas (18 proc.)
Diskriminacija, pavyzdžiui, dėl lyties, amžiaus ar tautybės (2 proc.)	P, Q: Švietimo, žmonių sveikatos ir socialinio darbo veikla (4 proc.)

Šaltinis: visos 28 ES valstybių narių įmonės.

ir pirmiau minėta nelaimingų atsitikimų rizika, susijusi su transporto priemonių naudojimu darbe (73 proc.). Šie rezultatai atspindi fiziškai sunkias darbo sąlygas šiame sektoriuje (žr. 2 lentelę).

- Statybos, atliekų tvarkymo, vandens ir elektros energijos tiekimo sektoriuose nelaimingų atsitikimų rizika dažniausiai siejama su mašinomis bei rankiniais įrankiais (82 proc.), žmonių ar sunkių krovinių kėlimu ar perkėlimu (71 proc.), padidėjusia paslydimo, suklupimo ir griuvimo rizika (63 proc.) ir dideliu triukšmu (61 proc.). Viešojo administravimo ir švietimo, žmonių sveikatos ir socialinio darbo sektoriuose labiausiai paplitę likusieji septyni rizikos veiksniai.

Rizikos vertinimas

Svarbus ESENER-2 nagrinėjamas DSS klausimas – ar atliekant rizikos vertinimą tikrinamas darbo vietos saugos ir sveikatos aspektas, nes tai yra europinio požiūrio į DSS pagrindas, kaip nurodyta ES darbuotojų saugos ir sveikatos pagrindų direktyvoje (Direktyva 89/391/EEB).

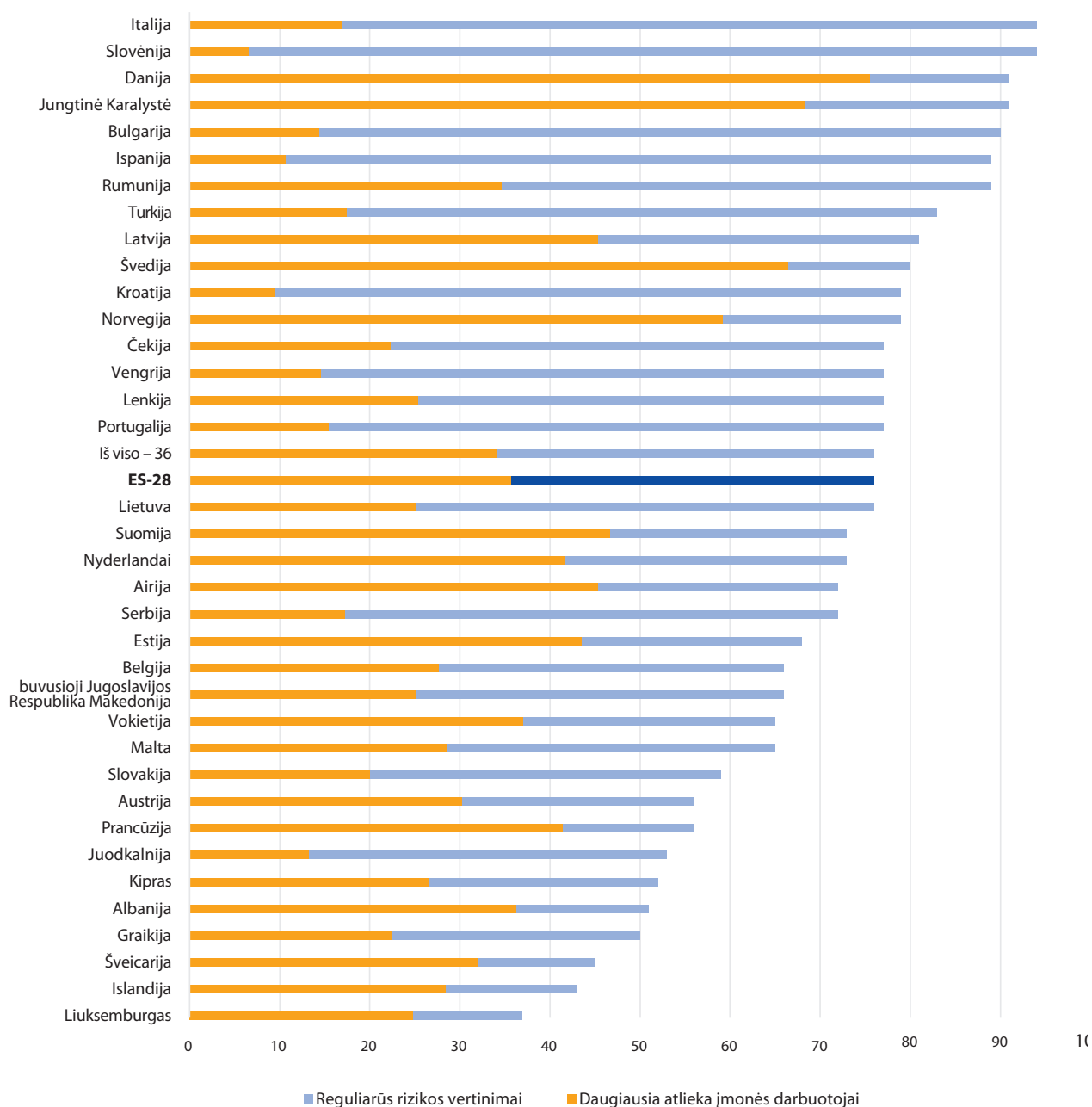
- ESENER-2 duomenimis, 76 proc. įmonių 28 ES valstybėse narėse reguliariai atlieka rizikos vertinimą², o dauguma jų nurodo turinčios tai patvirtinančius dokumentus (92 proc.). Kaip ir buvo galima tikėtis, rizikos vertinimai yra teigiamai susiję su įmonės dydžiu – šis rodiklis svyruoja nuo 69 proc. tarp labai mažų įmonių, kuriose dirba 5–9 darbuotojai, iki 96 proc. tarp tų, kuriose dirba daugiau kaip 250 darbuotojų.
- Pagal šalį vertės svyruoja nuo 94 proc. įmonių Italijoje ir Slovėnijoje iki 37 proc. Liuksemburge. Pagal sektorių didžiausi rodikliai fiksuojami pavojingiausiuose sektoriuose, tokiuose kaip gamybos (85 proc.), žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės (84 proc.) ir statybos, atliekų tvarkymo, vandens ir elektros energijos tiekimo (83 proc.).
- Įdomu, kad, kaip atskleista 2 diagramoje, labai skiriasi dalis įmonių, kuriose rizikos vertinimą dažniausiai atlieka jų pačių darbuotojai. Šalių klasifikacija smarkiai pasikeičia – pirmauja Danija (76 proc. įmonių), Jungtinė Karalystė (68 proc.) ir Švedija (66 proc.). Mažiausia atitinkamų įmonių dalis nustatyta Slovėnijoje (7 proc.), Kroatijoje (9 proc.) ir Ispanijoje (11 proc.).
- Atrodo, kad esama sąsajos su įmonių dydžiu, nes kuo didesnė įmonė, tuo dažniau rizikos vertinimą atlieka įmonės darbuotojai. Tai nieko nepasako apie tokių rizikos vertinimų

kokybę (kai kuriose šalyse gali būti taikomas teisinis įpareigojimas tokioms užduotims samdytis DSS paslaugas teikiančias organizacijas), tačiau iš esmės (darant prielaidą, kad tie, kas kontroliuoja darbą, riziką gali valdyti geriausiai) visos įmonės turėtų sugebėti bazinį rizikos vertinimą atlikti vien savo darbuotojų pajėgomis.

- Profesinės rizikos vertinimai dažniausiai apima tokius aspektus kaip mašinų, įrangos ir instaliacijų sauga (84 proc.), taip pat kūno padėtis darbe, fizinio darbo reikalavimai ir kartotiniai judesiai (75 proc.).
- Įdomu pažymėti, kad tarp rizikos vertinimus vykdančių įmonių, kurios praneša turinčios darbuotojų, kurie dirba iš namų, tik 29 proc. nurodė, kad rizikos vertinimai taikomi ir darbo vietoms namuose; šis rodiklis didžiausias tarp viešojo administravimo įstaigų (40 proc.). Nors šie rezultatai sudaro tik 13 proc. visos apklausoje dalyvavusių įmonių imties, vis tiek verta jas turėti omeny, kai norima nurodyti, kokių veiksmų DSS valdymo srityje imasi įmonės atsižvelgdamos į naujus darbo organizavimo modelius.
- Panašiai, kai dėmesys sutelkiamas į įmones, kuriose dirba ne tik tiesiogiai įdarbinami žmonės (pvz., laikinieji darbuotojai, subrangovai ir savarankiškai dirbantys asmenys), 62 proc. tokių rizikos vertinimą vykdančių įmonių 28 ES valstybėse narėse nurodo, kad į rizikos vertinimus jos įtraukia kitų kategorijų darbuotojus.
- Daugumoje apklausoje dalyvavusių 28 ES valstybių narių įmonių, kurios reguliariai atlieka rizikos vertinimus, vadovaujamosi nuostata, kad tai yra tinkamas būdas spręsti sveikatos ir saugos klausimus (90 proc.); šis rodiklis panašus skirtinguose sektoriuose ir tarp įvairaus dydžio įmonių.
- Įmonės, kurios rizikos vertinimų neatlieka reguliariai, kaip pagrindines tokio elgesio priežastis nurodo tai, kad rizika ir pavojai jau žinomi (83 proc. įmonių) ir kad didelių problemų nėra (80 proc.). Tokie rezultatai būdingi 24 proc. apklausoje dalyvavusių įmonių, tačiau vis tiek kyla klausimas: ar tos įmonės, ypač mažesnės, iš tiesų turi mažiau problemų, ar jos paprasčiausiai mažiau žino apie darbo vietose kylančią riziką?
- Įdomu tai, kad mažiausių įmonių grupei priskiriamos įmonės rečiau nei didesnės įmonės nurodo, kad procedūra yra per daug sudėtinga: 22 proc. įmonių, kuriose dirba 5–9 darbuotojai, palyginti su 31 proc. įmonių, kuriose dirba daugiau kaip 250 žmonių (3 diagrama).

2 Manoma, kad ESENER-2 nurodyti absoliutūs rizikos vertinimo skaičiai yra šiek tiek pervertinti. Tokia „vertinimo paklaida“ yra būdinga visoms apklausoms, todėl ESENER-2 rengėjai dėjo visas pastangas, kad tokių paklaidų būtų kuo mažiau. Svarbiausia tai, jog ši metodika padeda užtikrinti, kad minėti skaičiai galėtų būti naudojami pagrįstiems palyginimams tarp šalių ir analizei pagal kitus kintamuosius – būtent tai ir yra pagrindiniai apklausos tikslai.

2 diagrama. Reguliariai atliekami profesinės rizikos vertinimai ir rizikos vertinimai, kuriuos dažniausiai atlieka įmonės darbuotojai, pagal šalį (proc. įmonių).

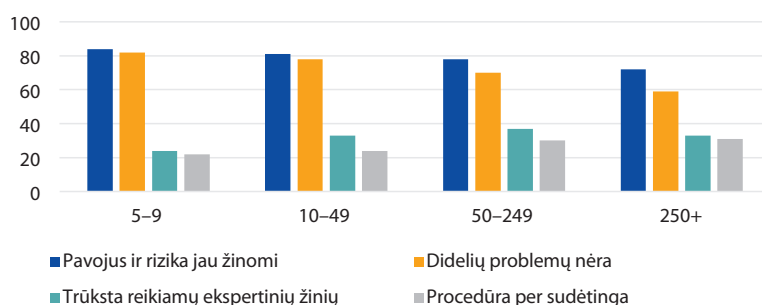
Šaltinis: visos įmonės visose 36 šalyse.

Pastaba. Duomenų apie rizikos vertinimą, kurį dažniausiai atlieka įmonės darbuotojai, prašytos pateikti tos įmonės, kurios praneša reguliariai atliekančios rizikos vertinimus. Diagramoje procentinės dalys perskaičiuotos atsižvelgiant į įmonių visumą.

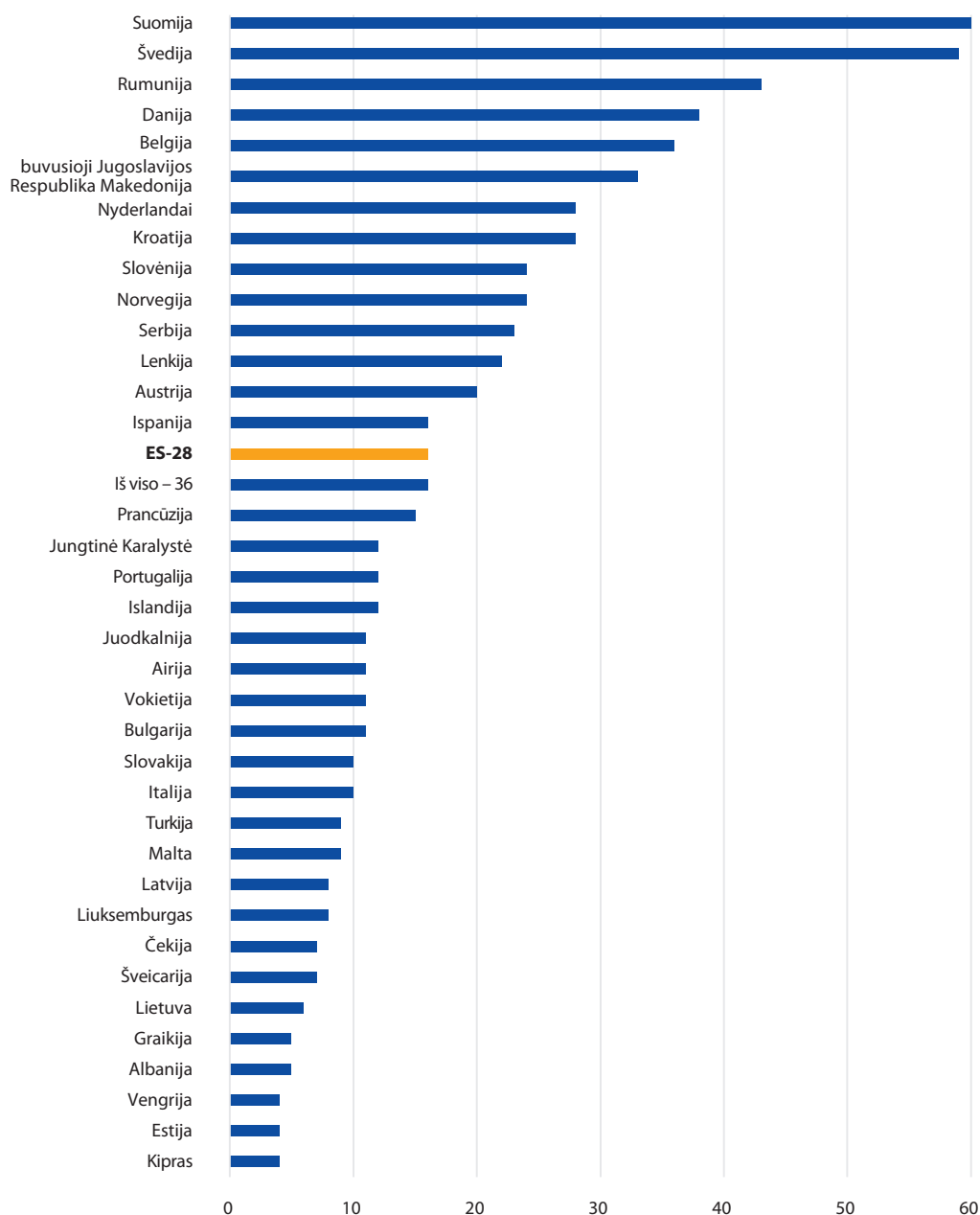
Bendras sveikatos ir saugos srities valdymas įmonėje

- 90 proc. įmonių 28 ES valstybėse narėse darbuotojai gali susipažinti su dokumentu, kuriame paaiškinamos su sveikata ir sauga susijusios pareigos ir procedūros; šis rodiklis didesnis tarp didesnių įmonių. Tarp veiklos sektorių didesnių skirtumų nėra, o tarp šalių didžiausia atitinkamų įmonių dalis yra Jungtinėje Karalystėje, Slovėnijoje, Rumunijoje, Lenkijoje ir Italijoje (visose iš jų – 98 proc.), o mažiausia – Juodkalnijoje (50 proc.), Albanijoje (57 proc.) ir Islandijoje (58 proc.).
- Lėšų konkrečiai sveikatos ir saugos priemonėms bei įrangai kasmet skiria 41 proc. įmonių 28 ES valstybėse narėse; kuo didesnės įmonės, tuo didesnė tokių įmonių dalis. Pagal sektorių šis rodiklis akivaizdžiai didesnis tarp viešojo administravimo įstaigų (63 proc.). Remiantis rezultatais pagal šalis, tokių įmonių daugiausia Rumunijoje (66 proc.), Turkijoje (64 proc.) ir Lietuvoje (62 proc.), o mažiausia – Danijoje (15 proc.), Islandijoje (19 proc.) ir Austrijoje (23 proc.).
- Vadovybės dalyvavimas DSS yra vienas iš svarbiausių veiksmų įgyvendinant priemones DSS klausimams spręsti. ESENER-2 duomenimis, 61 proc. 28 ES valstybių narių įmonių nurodo, kad sveikatos ir saugos klausimai reguliariai aptariami aukščiausiu vadovybės lygmeniu; kuo įmonės didesnės, tuo tokių įmonių dalis didesnė. Pagal šalis tai dažniau fiksuojama Čekijoje (81 proc.), Jungtinėje Karalystėje (79 proc.) ir Rumunijoje (75 proc.), o rečiau – Juodkalnijoje (25 proc.), Estijoje (32 proc.), Islandijoje ir Slovėnijoje (35 proc.).
- Grupių vadovams ir tiesioginiams vadovams skirti mokymai, kaip DSS valdyti grupėse, rengiami 73 proc. įmonių; tokių įmonių dalis tuo didesnė, kuo didesnės įmonės; apie tokią veiklą dažniausiai praneša statybos, atliekų tvarkymo, vandens ir elektros energijos tiekimo (82 proc.) ir žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės (81 proc.) įmonės. Pagal šalis mokymai dažniau rengiami Čekijoje (94 proc.), Italijoje (90 proc.), Slovėnijoje bei Slovakijoje (84 proc.), o rečiau – Islandijoje (38 proc.), Liuksemburge (43 proc.) ir Prancūzijoje (46 proc.).
- Vertinant naudojamą sveikatos ir saugos paslaugomis, dažniausiai pasitelkiami profesinės sveikatos gydytojai (68 proc.), bendrosios praktikos specialistai sveikatos ir saugos klausimais (63 proc.) ir nelaimingų atsitikimų prevencijos ekspertai (52 proc.). Apie tai, kad psichosocialinės rizikos klausimams spręsti pasitelkiamas psichologas, praneša tik 16 proc. įmonių 28 ES valstybėse narėse (4 diagrama). Įdomu tai, kad esama reikšmingų skirtumų tarp šalių: Suomijoje ir Švedijoje apie tai, kad pasitelkia įmonėje dirbantį arba iš šalies samdomą psichologą, nurodo apie 60 proc. įmonių.
- ESENER-2 įmonių buvo klausta apie darbuotojų sveikatingumo skatinimo priemones. Dažniausiai (35 proc. įmonių 28 ES valstybėse narėse) buvo nurodytos informuotumo apie priklausomybės (nuo rūkymo, alkoholio, narkotikų) prevenciją didinimo, informuotumo apie mitybą didinimo (29 proc.) ir sportinės veiklos nedarbo valandomis skatinimo (28 proc.) priemonės. Pagal sektorių apie sveikatingumo skatinimo priemones dažniausiai pranešė švietimo, žmonių sveikatos ir socialinio darbo įstaigos. Pagal šalis didžiausia tokių įmonių dalis yra Suomijoje, kuri pirmauja informuotumo apie priklausomybės prevenciją didinimo srityje (59 proc. įmonių) ir užima antrą vietą pagal kitus tris kriterijus; ypač daug įmonių (78 proc.) nurodo skatinančios sportinę veiklą nedarbo valandomis (Švedijoje – 80 proc.).
- Kaip jau nurodyta pirmiau, apie rizikos veiksnius, kurie skatina raumenų ir kaulų sistemos sutrikimus, reguliariai praneša visų veiklos sektorių įmonės. Remiantis ESENER-2 duomenimis apie prevencijos priemones, 85 proc. įmonių, kurios praneša apie žmonių ar sunkių krovinių kėlimo ar perkėlimo riziką, turi įrangos, padedančios atlikti tokį ar kitokį fiziškai sunkų darbą. Tokių įmonių dalis tuo didesnė, kuo didesnės įmonės;

3 diagrama. Priežastys, dėl kurių profesinės rizikos vertinimai neatliekami reguliariai, pagal įmonės dydį (proc. įmonių, ES-28).

Šaltinis: įmonės 28 ES valstybėse narėse, kurios rizikos vertinimus atlieka nereguliariai.

4 diagrama. Įmonėse dirbančio arba iš šalies samdomo psichologo pasitelkimas, pagal šalį (proc. įmonių).

Šaltinis: visos įmonės visose 36 šalyse.

kaip ir buvo galima tikėtis, apie tokią riziką dažniausiai praneša įmonės tuose sektoriuose, kuriems būdingas fiziškai intensyvesnis darbas, pvz., gamybos (96 proc.), žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės (93 proc.) ir statybos, atliekų tvarkymo, vandens ir elektros energijos tiekimo (92 proc.)

sektoriuose. Tarp šalių šis rodiklis didžiausias Suomijoje (94 proc.), Juodkalnijoje (93 proc.) ir Islandijoje (90 proc.), o mažiausias – Slovakijoje (71 proc.), Kroatijoje (72 proc.) ir Graikijoje (73 proc.).

- Antra pagal dažnumą raumenų ir kaulų sistemos sutrikimų prevencijos priemonė yra aprūpinimas ergonomine įranga (73 proc.); ši priemonė taip pat taikoma tuo dažniau, kuo didesnė įmonė; apie ją dažniausiai praneša informacinių technologijų, finansų, nekilnojamojo turto ir kitų mokslinių-techninių ar asmeninių paslaugų įmonės (82 proc.) ir viešojo administravimo įstaigos (82 proc.). Tai būdingiausia įmonėms Švedijoje (84 proc.) ir Danijoje (83 proc.), o mažiausiai būdinga – Slovakijoje, Lietuvoje ir Bulgarijoje (visose trijose šalyse – 51 proc.).

Psichosocialinė rizika ir jos valdymas

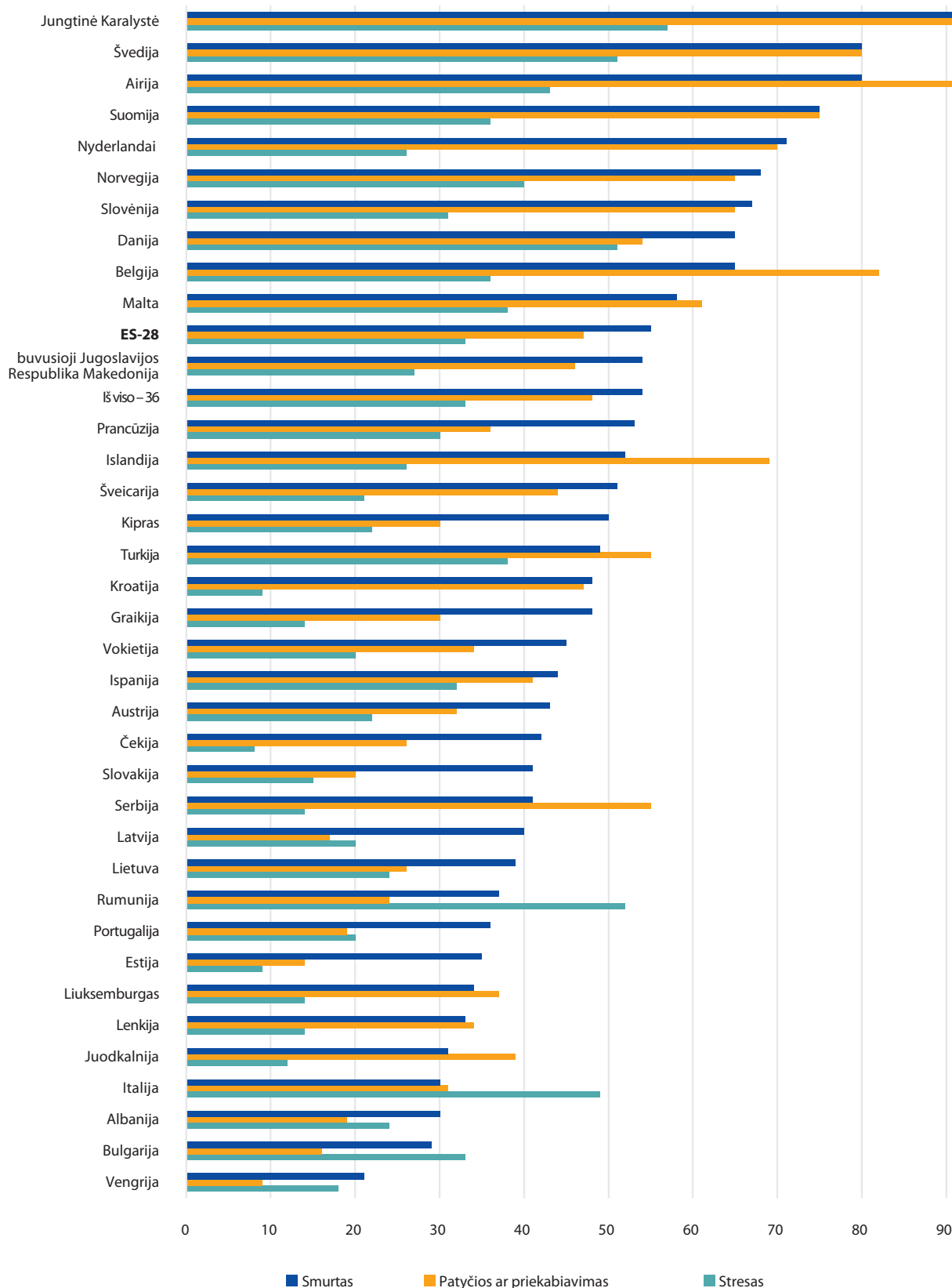
Dėl didelių pokyčių darbo pasaulyje atsiranda nauja psichosocialinė rizika. Tokia rizika, kuri yra susijusi su tuo, kaip darbas struktūruojamas, organizuojamas ir administruojamas, taip pat su ekonominėmis ir socialinėmis darbo aplinkybėmis, lemia didesnį stresą ir gali sukelti didelių psichikos ir fizinės sveikatos sutrikimų.

- Kaip minėta pirmiau, bendravimas su problemiškais klientais, pacientais, mokiniais ir t. t. (58 proc.) ir laiko trūkumas (43 proc.) yra du dažniausiai pasitaikantys psichosocialinės rizikos veiksniai, su kuriais susiduria įmonės 28 ES valstybėse narėse. Abu rizikos veiksniai būdingi panašioms sektoriams – jie dažniausiai fiksuojami švietimo, žmonių sveikatos ir socialinio darbo įstaigose, o rečiausiai – žemės ūkio, miškininkystės bei žuvininkystės ir gamybos įmonėse. Kuo didesnė įmonė, tuo dažnesni abu rizikos veiksniai, ypač laiko trūkumas.
- Bendravimą su problemiškais klientais, pacientais, mokiniais ir t. t. kaip rizikos veiksnį dažniau nurodo įmonės Juodkalnijoje (78 proc.), Prancūzijoje ir Estijoje (70 proc.), o daug rečiau – Turkijoje (28 proc.), Italijoje (37 proc.) ir Lietuvoje (39 proc.).
- Įmonėms vertinant laiko trūkumą, atrodo, kad šiaurės šalys sudaro atskirą šalių grupę, kur ši priežastis nurodoma dažniausiai, o kitur šis rodiklis yra skirtingas. Jis didžiausias Švedijoje bei Suomijoje (74 proc.) ir nedaug mažesnis Danijoje (73 proc.), Norvegijoje ir Islandijoje (71 proc.). Toliau klasifikacijoje yra Nyderlandai (62 proc.). O mažiausi rodikliai fiksuojami Turkijoje (15 proc.), Lietuvoje (16 proc.) ir Italijoje (21 proc.).

Psichosocialinės rizikos valdymas

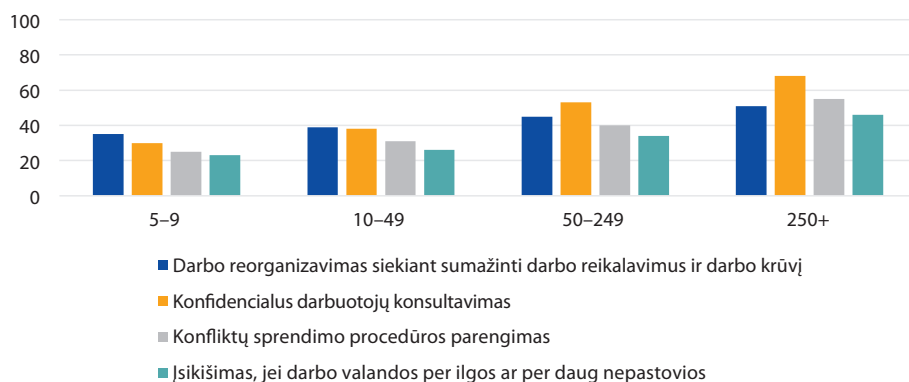
- Psichosocialinės rizikos veiksniai yra vertinami kaip sudėtingesni nei kiti rizikos veiksniai; beveik viena iš penkių įmonių, kurios praneša turinčios reikalų su problemiškais klientais arba susiduriančios su laiko trūkumu, nurodo, kad joms trūksta informacijos arba tinkamų priemonių tai rizikai veiksmingai šalinti.
- ESENER-2 duomenimis pagal sektorių, apie informacijos ar priemonių trūkumą dažniausiai praneša viešojo administravimo, toliau – finansų, nekilnojamojo turto ir kitų mokslinių-techninių ar asmeninių paslaugų įmonės, taip pat švietimo, žmonių sveikatos ir socialinio darbo įstaigos.
- Remiantis tuo, ESENER-2 nagrinėjama, kaip įmonės valdo psichosocialinę riziką; tuo tikslu buvo klausiama apie a) veiksmų planus ir procedūras, skirtas kovoti su patyčiomis ar priekabiavimu, taip pat su grasinimu, užgauliojimu ar išpuoliais, ir b) konkrečias priemones, kurių imtasi per pastaruosius trejus metus.
- Apie 33 proc. 28 ES valstybių narių įmonių, kuriose dirba daugiau kaip 20 darbuotojų, nurodo turinčios su darbu susijusio streso prevencijos veiksmų planą (5 diagrama); šis skaičius tuo didesnis, kuo didesnės įmonės; be to, tokių įmonių akivaizdžiai daugiau švietimo, žmonių sveikatos ir socialinio darbo sektoriuose. Tarp šalių esama didelių skirtumų – tokių įmonių daugiausia Jungtinėje Karalystėje (57 proc.), Rumunijoje (52 proc.), Švedijoje ir Danijoje (51 proc.), o mažiausia – Čekijoje (8 proc.), Kroatijoje ir Estijoje (9 proc.).
- 55 proc. įmonių, kurioms tenka bendrauti su problemiškais klientais, pacientais ar mokiniais ir kuriose dirba 20 darbuotojų ar daugiau, nurodo taikančios tam tikrą procedūrą tokiai rizikai šalinti (28 ES valstybių narių vidurkis). Ši dalis siekia 72 proc. tarp švietimo, žmonių sveikatos ir socialinio darbo įstaigų. Tarp šalių tokių įmonių daugiausia Jungtinėje Karalystėje (91 proc.), Švedijoje bei Airijoje (80 proc.), o mažiausia – Vengrijoje (21 proc.) ir Bulgarijoje (29 proc.).
- Dvi dažniausiai nurodomos priemonės 28 ES valstybėse narėse yra darbo reorganizavimas siekiant sumažinti darbo reikalavimus bei darbo krūvį (38 proc.) ir konfidencialus darbuotojų konsultavimas (36 proc.). Kaip matyti 6 diagramoje, procentinė dalis tuo didesnė, kuo didesnės įmonės. Atrodo,

5 diagrama. Su darbu susijusio streso prevencijos veiksmų planas ir procedūros, skirtos kovoti su patyčiomis ar priekabiavimu ir su grasinimu, užgauliojimu ar išpuoliais (proc. įmonių).

Šaltinis: visų 36 šalių įmonės, kuriose dirba daugiau kaip 19 darbuotojų.

Klausimas apie procedūras, taikomas grasinimo, užgauliojimo ar išpuolių, kurių kaltininkai yra klientai, pacientai, mokiniai ar kiti pašaliniai asmenys, atvejais, buvo užduotas tik tiems subjektams, kurie nurodė susiduriantys su rizikos veiksniais „Bendravimas su problemiškais klientais, pacientais, mokiniais ir t. t.“

6 diagrama. Psichosocialinės rizikos prevencijos priemonės per pastaruosius trejus metus (proc. įmonių, ES-28).

Šaltinis: visos 28 ES valstybių narių įmonės.

kad pagal šalį apie šias priemones dažniau praneša Šiaurės šalys, tačiau aiškos tendencijos nėra, o pagal sektorių tai akivaizdžiai būdingiausia švietimo, žmonių sveikatos ir socialinio darbo įstaigoms.

- Šiek tiek daugiau kaip pusė apklausoje dalyvavusių įmonių 28 ES valstybėse narėse (53 proc.) nurodo turinčios pakankamai informacijos apie tai, kaip psichosocialinę riziką įtraukti į rizikos vertinimus. Kaip ir buvo galima tikėtis, ši dalis labiau priklauso ne nuo sektoriaus, o nuo įmonės dydžio ir ypač nuo šalies; daugiausia atitinkamų įmonių yra Slovėnijoje (75 proc.) ir Italijoje (74 proc.), o mažiausia – Maltoje (35 proc.) ir Slovakijoje (40 proc.).

Skatinamieji veiksniai ir kliūtys

Veiksniai, kurie skatina įmonės spręsti DSS ir psichosocialinės rizikos valdymo klausimus (arba jų nespęsti) yra įvairūs, pvz., įstatymų ir nuostatų laikymasis, racionalumas, komercinės naudos ar sąnaudų motyvai, orientacija į vertybes bei normas ir t. t. Tačiau yra keletas esminių veiksnių, kaip antai informuotumo ir prioritetų nustatymo lygis, vadovybės įsipareigojimas ir darbuotojų dalyvavimas, kurie yra svarbūs DSS ir psichosocialinės rizikos valdymo skatinamieji veiksniai.

Skatinamieji veiksniai

- Kaip svarbią priežastį, skatinančią įmones valdyti DSS, 85 proc. įmonių 28 ES valstybėse narėse nurodo teisinio įsipareigojimo vykdymą. Esama tam tikros teigiamos sąsajos su įmonių dydžiu, o tarp sektorių didesnių skirtumų nėra. Tarp šalių tokių įmonių dalis svyruoja nuo 68 proc. įmonių Danijoje (už 28 ES valstybių narių ribų mažiausia dalis fiksuojama Juodkalnijoje – 57 proc.) iki 94 proc. Portugalijoje (3 lentelė).

- Antras pagal svarbą veiksnys, skatinantis imtis veiksmų DSS srityje, yra darbuotojų ar jų atstovų lūkesčių tenkinimas (79 proc.); tai labiausiai būdinga švietimo, žmonių sveikatos ir socialinio darbo įstaigoms. Nematyti jokių didesnių skirtumų pagal įmonių dydį.
- Kai kuriose šalyse (ypač tose, kurios į Europos Sąjungą įstojo 2004 m., ir kai kuriose šalyse kandidatėse) kaip veiksnys, skatinantis spręsti sveikatos ir saugos klausimus, dažniausiai nurodomas poreikis palaikyti organizacijos reputaciją.

Kliūtys

- Remiantis pagrindinių sunkinančių veiksnių, susijusių su sveikatos ir saugos klausimų sprendimu, vertinimo rezultatais, dažniausiai nurodoma didelė kliūtis yra sudėtingi teisiniai įsipareigojimai (40 proc. įmonių 28 ES valstybėse narėse) ir popierizmas (29 proc.). Abu sunkinantys veiksniai dažniausiai yra nurodomi gamybos, viešojo administravimo, taip pat statybos, atliekų tvarkymo, vandens ir elektros energijos tiekimo sektoriuose; vertinant pagal dydį, mažiausios įmonės apie juos praneša dažniau nei didesnės įmonės.
- Tarp šalių tokių įmonių mažiausia Serbijoje (9 proc.), Juodkalnijoje (11 proc.), Slovėnijoje (14 proc.) ir Lietuvoje (14 proc.), o daugiausia – Italijoje (67 proc.), Turkijoje (60 proc.) ir Graikijoje (54 proc.). Įdomu tai, kad Šiaurės šalyse (Danijoje, Suomijoje, Norvegijoje ir Švedijoje) laiko ar darbuotojų trūkumas yra dažniausi su sveikata ir sauga susiję sunkinantys veiksniai. Pinigų trūkumas yra svarbus sunkinantis veiksnys, kurį dažniausiai nurodo Lietuvos, Latvijos, Juodkalnijos, Maltos, Rumunijos, Serbijos, Slovėnijos, Slovakijos, Bulgarijos ir Kipro įmonės.
- Kaip atskleista pirmiau, kai kurie psichosocialinės rizikos veiksniai – bendravimas su problemiškais pacientais, klientais

3 lentelė. Priežastys, dėl kurių įmonėje imamas spresti sveikatos ir saugos klausimus (proc. įmonių, nurodančių „svarbią priežastį“, ES-28).

Priežastys (proc., 28 ES valstybių narių vidurkis)	Šalis	
	Didelė dalis	Maža dalis
Vykdo teisinius įsipareigojimus (85 proc.)	Portugalija (94 proc.) Estija (92 proc.) Norvegija (92 proc.)	Juodkalnija (57 proc.) Islandija (65 proc.) Danija (68 proc.)
Tenkina darbuotojų ar jų atstovų lūkesčius (79 proc.)	Italija (93 proc.) Estija (91 proc.) Norvegija (90 proc.)	Lenkija (48 proc.) Slovakija (53 proc.) Čekija (53 proc.)
Vengia darbo inspekcijos baudų (78 proc.)	Italija (96 proc.) Portugalija (93 proc.) Bulgarija (91 proc.)	Šveicarija (57 proc.) Islandija (57 proc.) Juodkalnija (60 proc.)
Saugo organizacijos reputaciją (77 proc.)	Estija (93 proc.) Kipras (92 proc.) Italija (92 proc.)	Lenkija (39 proc.) Prancūzija (61 proc.) Danija (68 proc.)
Išsaugo arba didina produktyvumą (64 proc.)	Portugalija (88 proc.) Turkija (86 proc.) Kipras (86 proc.)	Lenkija (30 proc.) Prancūzija (41 proc.) Vengrija (51 proc.)

Šaltinis: visos įmonės 28 ES valstybėse narėse.

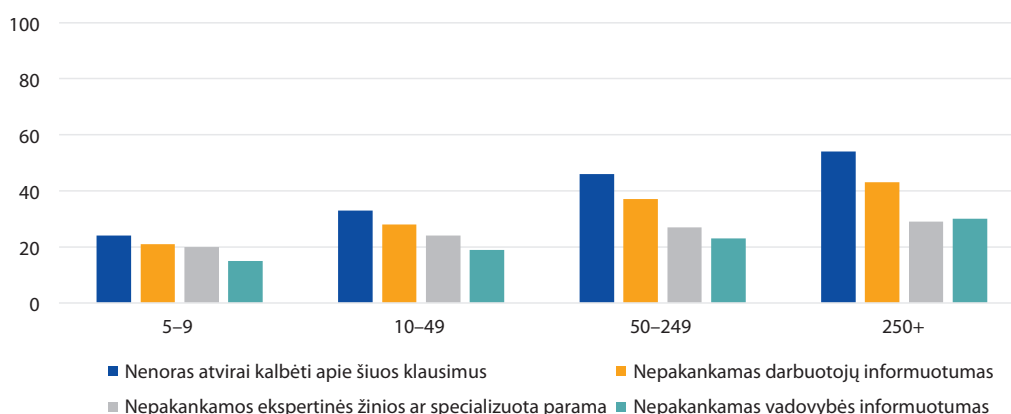
bei mokiniais ir laiko trūkumas – egzistuoja daugelyje įmonių 28 ES valstybėse narėse. Taip pat buvo pabrėžta, kad psichosocialinės rizikos veiksnius yra sunkiau valdyti, taip galima spręsti iš to, kad trūksta informacijos arba tinkamų prevencinių priemonių, taikytinų tokių veiksnių atžvilgiu.

- ESENER-2 nurodoma, kad šie rezultatai grindžiami tuo, jog nenoras atvirai kalbėti apie tokius klausimus yra pagrindinis psichosocialinės rizikos šalinimą sunkinantis veiksnys (30 proc. įmonių 28 ES valstybėse narėse); nurodoma, kad šis veiksnys,

kaip ir kiti sunkinantys veiksniai, pasitaiko tuo dažniau, kuo didesnės įmonės (7 diagrama).

- Remiantis rezultatais pagal sektorių, tokį sunkinantį veiksnių dažniausiai nurodo viešojo administravimo įstaigos (38 proc.); remiantis rezultatais pagal šalį, apie tai dažniausiai praneša įmonės Suomijoje (44 proc.), Airijoje (40 proc.) ir Prancūzijoje (36 proc.), o rečiausiai – buvusiojoje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje, Slovėnijoje (15 proc.) ir Vengrijoje (17 proc.). 20 šalių tai dažniausiai nurodomas psichosocialinės rizikos šalinimą sunkinantis veiksnys.

7 diagrama. Psichosocialinės rizikos šalinimą sunkinantys veiksniai, pagal įmonės dydį (proc. įmonių, ES-28).

Šaltinis: įmonės 28 ES valstybėse narėse, nurodančios, kad jos susiduria bent su vienu psichosocialinės rizikos veiksniu.

- Antra pagal dydį kliūtis – nepakankamas darbuotojų informuotumas (26 proc.); tiesą sakant, šį sunkinantį veiksnį dažniausiai nurodo Estijos, Ispanijos, Kroatijos, Vengrijos, Maltos, Nyderlandų, Portugalijos, Rumunijos, Serbijos, Švedijos ir Turkijos įmonės. Kuo įmonės didesnės, nuo dažniau pranešama apie nepakankamą darbuotojų informuotumą; pagal sektorių tai dažniausiai fiksuojama gamybos sektoriuje (32 proc.).

Darbuotojų dalyvavimas

ESENER atskiriamas neoficialus darbuotojų dalyvavimas (kaip tiesioginis darbuotojų dalyvavimas) ir oficialus dalyvavimas, pagrįstas atstovavimu darbo tarybose ir darbuotojų profesinėse sąjungose. Toks atskyrimas yra tinkamas, nes šie dalyvavimo būdai skiriasi pagal mastą ir reguliavimo intensyvumą. Neformalus (arba tiesioginis) dalyvavimas galimas visų tipų įmonėse, nepaisant jų dydžio ar sektoriaus. O formalus (arba institucinis) dalyvavimo atveju būtina steigti oficialias struktūras pagal nacionalinės teisės sistemas ir socialines tradicijas; suprantama, kad tai yra glaudžiai susiję su įmonių dydžiu.

Aukšto lygio oficialaus ir neoficialaus dalyvavimo derinys (socialinio dialogo forma) yra geros darbo kokybės rodiklis, įskaitant DSS valdymo kokybę apskritai ir psichosocialinės rizikos valdymo kokybę konkrečiai.

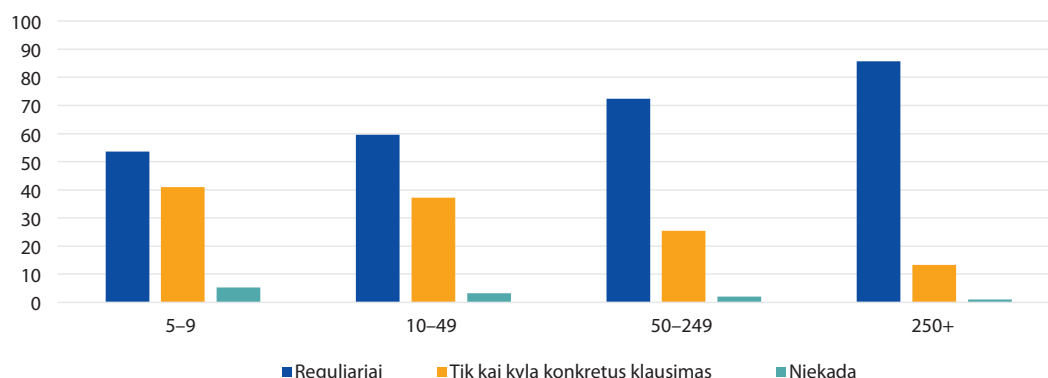
Konsultacijos

- Kalbant apie tas įmones, kurios teigia, kad trejus metus iki apklausos naudojos psichosocialinės rizikos prevencijos priemonėmis, 63 proc. įmonių 28 ES valstybėse narėse nurodo, kad rengiant ir diegiant tokias priemones tam tikras vaidmuo tenka darbuotojams. Rezultatai skirtingose šalyse

yra skirtingi – nuo 77 proc. įmonių Danijoje ir Austrijoje iki vos 43 proc. Slovakijoje.

- Atsižvelgiant į psichosocialinės rizikos pobūdį, būtų galima tikėtis, kad šioje srityje įgyvendinamos priemonės lems tiesioginį darbuotojų dalyvavimą, o ypač – aktyvų visų subjektų bendradarbiavimą darbovietėje.
- Tuo pagrindu ESENER-2 atskleidžiama, kad 81 proc. įmonių 28 ES valstybėse narėse nurodo įtraukiančios darbuotojus į priemonių rengimą po rizikos vertinimo ir kad tarp sektorių didesnių skirtumų nėra. Įdomu tai, kad įmonių, kurios į priemonių rengimą įtraukia darbuotojus, dalis tuo didesnė, kuo mažesnės įmonės – nuo 84 proc. tarp įmonių, kuriose dirba 5–9 darbuotojai, iki 77 proc. įmonių, kuriose dirba daugiau kaip 250 darbuotojų.
- Remiantis ESENER-2, darbuotojų atstovai ir vadovybė reguliariai aptaria sveikatos ir saugos klausimus 56 proc. įmonių, kuriose darbuotojams kaip nors atstovaujama. Kuo didesnės įmonės, tuo ši dalis smarkiau išauga. Priešingai, mažiausioms įmonėms labiau būdinga tai, kad šiuo atžvilgiu jos dažniau veikia atsižvelgdamos į aplinkybes – 41 proc. jų nurodo, kad tokios diskusijos vyksta „tik kai kyla konkrečių klausimų“ – ši dalis mažėja mažėjant įmonių dydžiui (žr. 8 diagramą).
- Tais atvejais, kai tokie susitikimai rengiami, 70 proc. įmonių 28 ES valstybėse narėse nurodo, kad dėl DSS beveik niekada neįvyksta diskusijų. Sąsaja su įmonės dydžiu yra pagrįsta mažėjimo principu, t. y. kuo didesnė įmonė, tuo didesnė tikimybė, kad ji praneš apie kylančias diskusijas.
- Pagrindiniai diskusijas skatinantys klausimai yra susiję su priemonėmis, kurių reikia imtis (56 proc.), ir su investicijomis

8 diagrama. Kiek dažnai sveikatos ir saugos klausimus aptaria darbuotojų atstovai ir vadovybė (proc. įmonių, ES-28).

Šaltinis: 28 ES valstybių narių įmonės, kurios praneša apie kokią nors atstovavimą darbuotojams.

į įrangą (45 proc.). Šie rezultatai yra gana panašūs visuose veiklos sektoriuose ir tarp įvairaus dydžio įmonių.

Oficialus atstovavimas darbuotojams

Kalbant apie oficialų atstovavimą darbuotojams, 25 proc. 28 ES valstybių narių įmonių veikia darbo tarybos, o apie profesinių sąjungų atstovą praneša 15 proc. įmonių. Kaip parodyta 9 diagramoje, kuo didesnės įmonės, tuo dažniau darbuotojams atstovaujama oficialiai.

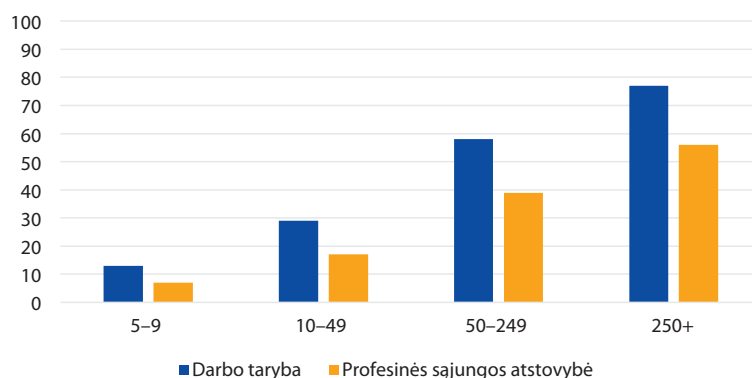
- Vertinant pagal veiklos sektorių, viešojo administravimo, taip pat švietimo, žmonių sveikatos ir socialinio darbo sektorių įstaigos dažniausiai pranešą apie atstovavimą per darbo tarybas ir profesines sąjungas.
- Atstovavimo per profesines sąjungas lygis yra aukščiausias Šiaurės šalyse: Norvegijoje (71 proc.), Islandijoje (55 proc.) ir Švedijoje (54 proc.), palyginti su Albanija (6 proc.) ir Estija (7 proc.). Atstovavimo per darbo tarybas lygis aukščiausias Liuksemburge (41 proc.), Prancūzijoje (39 proc.) ir Slovakijoje, o mažiausias – Islandijoje (4 proc.), Čekijoje, Serbijoje ir Portugalijoje (5 proc.).

Oficialus atstovavimas DSS klausimais

- Kalbant apie oficialų atstovavimą DSS klausimais (10 diagrama), ESENER-2 buvo klausiama apie tai, ar įmonėje yra atstovas sveikatos ir saugos klausimais arba sveikatos ir saugos komitetas. Atstovas sveikatos ir saugos klausimais buvo nurodomas dažniausiai – 58 proc. įmonių 28 ES valstybėse narėse; šis rodiklis didžiausias tarp švietimo, žmonių sveikatos ir socialinio darbo įstaigų (67 proc.), gamybos įmonių (64 proc.) ir viešojo administravimo įstaigų (59 proc.).

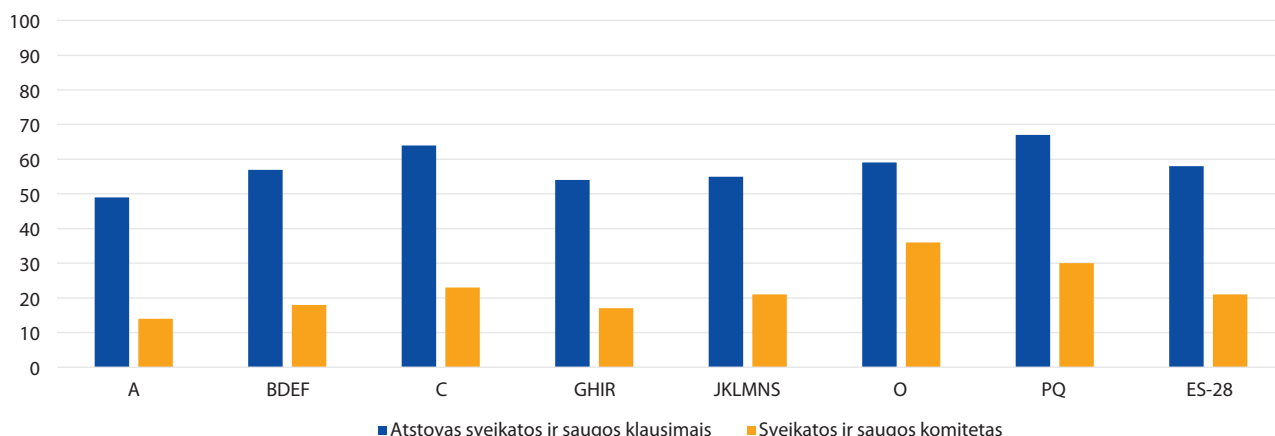
- Apie sveikatos ir saugos komitetą pranešė 21 proc. įmonių 28 ES valstybėse narėse, o dažniausiai pagal sektorių informavo viešojo administravimo (36 proc.) ir švietimo, žmonių sveikatos ir socialinio darbo (30 proc.) įstaigos.
- Kaip ir tikėtasi, šiuos rezultatus iš esmės lemia įmonės dydis; tai ypač pasakytina apie sveikatos ir saugos komitetą; kuo įmonės didesnės, tuo ši dalis labiau išauga.
- Pagal šalį atstovai sveikatos ir saugos klausimais dažniausiai veikia Italijoje (87 proc.), Rumunijoje bei Lietuvoje (78 proc.), o rečiausiai – Juodkalnijoje (17 proc.), Graikijoje (17 proc.) ir Albanijoje (20 proc.). Sveikatos ir saugos komitetų daugiausia Danijoje (50 proc.), Bulgarijoje (44 proc.) ir Turkijoje (40 proc.), o mažiausia – Latvijoje (2 proc.), buvusiojoje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje (3 proc.) ir Vengrijoje (3 proc.).
- Be to, 80 proc. atstovų sveikatos ir saugos klausimais turinčių įmonių 28 ES valstybėse narėse nurodo darbo metu rengiančios tokių atstovų mokymus, kad jiems padėtų vykdyti savo pareigas. Nors rezultatai pagal sektorių neatskleidžia pernelyg didelių skirtumų, esama tam tikrų tendencijų, susijusių su dydžiu, – nes kuo didesnės įmonės, tuo jų dalis yra didesnė. Esama tam tikrų skirtumų tarp šalių – didžiausia tokių įmonių dalis nustatyta Slovakijoje (94 proc.), Estijoje (92 proc.) ir Čekijoje (89 proc.), o mažiausia – Albanijoje (43 proc.), Juodkalnijoje (53 proc.) ir Vengrijoje (64 proc.).

9 diagrama. Oficialus atstovavimas darbuotojams įmonėse: atstovavimas per darbo tarybas ir profesines sąjungas, pagal įmonių dydį (proc. įmonių, ES-28).

Šaltinis: visos įmonės 28 ES valstybėse narėse; apklausta tose šalyse, kuriose taikomos tokios atstovavimas.

10 diagrama. Oficialus atstovavimas DSS klausimais pagal veiklos sektorių: sveikatos ir saugos atstovas ir sveikatos ir saugos komitetas (proc. įmonių, ES-28).

Šaltinis: visos įmonės ES 28 valstybėse narėse; dydis priklauso nuo šioms atstovavimo formoms taikomų nacionalinių ribinių verčių.

NACE (2 red.) skirsniai: A: Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė. B, D, E, F: Statyba, atliekų tvarkymas, vandens ir elektros energijos tiekimas. C: Gamyba. G, H, I, R: Prekybos, transporto, maitinimo ar apgyvendinimo ir poilsio veikla. J, K, L, M, N, S: Informacinių technologijų, finansų, nekilnojamojo turto ir kita mokslinių-techninių ar asmeninių paslaugų veikla. O: Viešasis administravimas. P, Q: Švietimo, žmonių sveikatos ir socialinio darbo veikla.

Tyrimo metodika

- Pokalbiai 2014 m. vasarą ir rudens pradžioje surengti visų ūkio veiklos sektorių (išskyrus privačius namų ūkius (NACET) ir ekstrateritorines organizacijas (NACE U)) privačiojo ir viešojo sektoriaus įmonėse, kuriose dirba penki ar daugiau darbuotojų.
- Tyrimas buvo atliekamas 36 šalyse: visose 28 Europos Sąjungos valstybėse narėse, šešiose šalyse kandidatėse (Albanijoje, Islandijoje, Juodkalnijoje, buvusiojoje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje, Serbijoje ir Turkijoje) ir dviejose ELPA šalyse (Norvegijoje ir Šveicarijoje).
- Iš viso apklausoje dalyvavo 49 320 įmonių; respondentas buvo „asmuo, kuris apie sveikatos ir saugos klausimus įmonėje žino geriausiai“. Pagal šalis imčių skaičius svyravo nuo maždaug 450 Maltoje iki 4 250 Jungtinėje Karalystėje (nacionalinės imties dydį žr. adresu <http://www.esener.eu>).
- Nacionalinės pavyzdinės imtys buvo paremtos (finansuotos nacionalinių institucijų) trijose šalyse: Slovėnijoje, Ispanijoje ir Jungtinėje Karalystėje.
- Duomenys buvo surinkti taikant kompiuteriu administruojamą apklausų telefonu (angl. CATI) metodą.
- Darbus vietoje atliko bendrovė „TNS Deutschland GmbH“ ir kiekvienoje šalyje įsikūrusių jos vietos centrų tinklas.

- Pavyzdžiai apklausai buvo atrinkti pagal neproporcingos pavyzdžių atrankos metodą, kuris vėliau buvo patikslintas nustatant svertinį vidurkį.
- Stengtasi atrinkti tuos pavyzdžius, kurie užtikrintų reikiamą kokybę ir palyginimą tarpvalstybiniu mastu.
- Klausimyną parengė grupė, kurią sudarė apklausos struktūros ir DSS (ypač psichosocialinės rizikos) ekspertai, taip pat EU-OSHA darbuotojai.
- Daugiau informacijos apie ESENER metodiką: <http://www.esener.eu>.

Papildoma informacija

2015 m. paskelbtą Pirmųjų rezultatų ataskaitą galima rasti adresu <https://osha.europa.eu/en/publications/reports/esener-ii-first-findings.pdf/view>. Išsamesnius rezultatus ir tyrimus galima rasti adresu <http://www.esener.eu>, o vėliau 2015 m. ESENER duomenų rinkinys bus prieinamas per Esekso universiteto Jungtinės Karalystės duomenų archyvą (UKDA) adresu <http://ukdataservice.ac.uk/about-us.aspx>.

Tolesni tyrimai bus rengiami 2015–2016 metais; jie bus paskelbti 2017 m.

***Europe Direct* – tai paslauga, padėsianti Jums rasti atsakymus į klausimus apie
Europos Sąjungą**

Informacija teikiama nemokamai telefonu (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Informacija teikiama nemokamai, daugelis skambučių taip pat nemokami (nors kai kurie ryšio paslaugų teikėjai gali imti mokestį, taip pat gali reikėti mokėti, jeigu skambinsite taksofonu arba viešbučio telefonu).

Daug papildomos informacijos apie Europos Sąjungą yra internete.
Ji prieinama per portalą *Europa* (<http://europa.eu>).

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2015

ISBN: 978-92-9240-710-0

doi: 10.2802/221348

© Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra, 2015

Leidžiama atgaminti nurodžius šaltinį.

Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra (EU-OSHA) padeda siekti, kad Europa taptų saugesne, sveikesne ir našesne vieta dirbti. Agentūra atlieka tyrimus, kuria ir platina patikimą, apibendrintą ir objektyvią informaciją apie darbuotojų saugą ir sveikatą ir rengia sąmoningumo ugdymo kampanijas visoje Europoje. 1994 m. Europos Sąjungos įsteigta agentūra įsikūrusi Bilbao mieste, Ispanijoje. Čia kartu dirba Europos Komisijos, valstybių narių vyriausybių, darbdavių ir darbuotojų organizacijų atstovai ir geriausi visų 28 ES valstybių narių ir kitų šalių specialistai.

Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra (EU-OSHA)

Prevencijos ir tyrimų skyrius
Santiago de Compostela 12
48003 Bilbao, Ispanija
Tel. +34 944358400
E. paštas: information@osha.europa.eu

<http://osha.europa.eu>

■ Leidinių biuras